

Εργαλεία Καταγραφής της Προόδου στον Τομέα του Περιβάλλοντος

Δρ. Πέτρος Καλαντζής

Πρόεδρος
Lonza Ltd.
Ελβετία

Η προσπάθεια συνεχούς βελτίωσης των περιβαλλοντικών πρακτικών συνιστά στρατηγική πρωτοβουλία που απαιτεί την ενεργό στήριξη της ηγεσίας αλλά και σκληρά μέτρα, σε όλα τα κλιμάκια διοίκησης από την κορυφή έως τη βάση. Γι' αυτό υποστηρίζω την μέτρηση της συμβολής των εργαζομένων για την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων και στόχων ασφαλείας. Πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν αυτού του είδους οι συνεισφορές στα συστήματα καθορισμού αμοιβών βάσει συγκεκριμένων στόχων.

Στο γενικό πλαίσιο αυτής της συζήτησης θα ήθελα επίσης να αναφερθώ στο κρίσιμο ζήτημα της μέτρησης των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Πραγματοποιήσαμε πρόοδο στον εντοπισμό συγκεκριμένων στοιχείων που αφορούν τις κατασκευαστικές διαδικασίες και διαθέτουμε δεδομένα αξιολόγησης των επιπτώσεων από την ανάληψη επιχειρηματικού ρίσκου. Επιπλέον καταλογίζουμε τις σχετικές περιβαλλοντικές δαπάνες στα συγκεκριμένα κέντρα κόστους ή στα προϊόντα, καθώς προκύπτουν στην πηγή. Όμως δεν διαθέτουμε ακόμη ένα ολοκληρωμένο οικο-λογιστικό σύστημα. Ο ολοκληρωτικός συγκερασμός των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε μία διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού απαιτεί την ανάπτυξη μίας πρακτικής "πράσινης λογιστικής" και τη διασύνδεση με τα κλασικά όργανα ελέγχου. Θα πρέπει να είμαστε σε θέση να αναλύουμε τη διαδικασία προσθήκης αξίας σε σχέση με τα πραγματικά έξοδα ή το ευκαιριακό κόστος προκειμένου να ελαχιστοποιήσουμε τις επιπτώσεις περιβαλλοντικά ανεπιθύμητων και οικονομικά μη ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων. Εντούτοις, αρχίσαμε να κατατάσσουμε το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο βάσει μίας μεθοδολογίας πίνακα οικο-αποτελεσματικότητας που περιλαμβάνει και οικονομικά και περιβαλλοντικά κριτήρια. Η προσπάθεια αυτή είναι απαραίτητη ώστε να εξευρεθούν λύσεις για τους προβληματικούς τομείς και να προωθηθούν δυναμικά οι "πράσινοι" αστέρες.

Η χημική βιομηχανία συμβάλλει σημαντικότερα στην παγκόσμια ευημερία και είναι εκ των πραγμάτων συνυφασμένη με την καθημερινή μας ζωή. Όμως πολλές δημοσκοπήσεις καταλήγουν στο συμπέρασμα, ότι το κοινό καταλογίζει ευθύνες στον κλάδο αυτό για πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα. Και τούτο παρά τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία. Γι' αυτό, οι συμμετοχοί της χημικής βιομηχανίας έχουν δώσει προτεραιότητα στη βελτίωση της απόδοσης και τη διαφάνεια, όπως και σε μία καλύτερη σχέση με τις αρχές και το κοινό.

Το σκεπτικό για την περιβαλλοντική και οικονομική συμβατότητα στηρίζεται σε μία απλή ολιστική οπτική. Η καλύτερη περιβαλλοντική διαχείριση βοηθά στον περιορισμό - μέσω μίας πιο αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων - ενός μεγάλου μέρους του κόστους παραγωγής (ας θυμηθούμε ότι η διορθωτική δράση επί της αιφνιδιαστικής αύξησης των τιμολογίων της πρωτογενούς ενεργείας ήταν και ταχύτατη και αποτελεσματικότερη). Η αυξανόμενη ζήτηση για περιβαλλοντικά συμβατά προϊόντα μας παρέχει σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης. Οι βελτιωμένες περιβαλλοντικές επιδόσεις είναι επιβεβλημένες για να διατηρηθεί η αποδοχή του κοινού. Έχει επίσης ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε, ότι οι μεγάλοι μας πελάτες μας ζητούν, ολοένα και περισσότερο τη συμμόρφωση με τα περιβαλλοντικά τους πρότυπα, σαν πρόσθετη προϋπόθεση προκειμένου να μας αναθέτουν τις παραγγελίες τους. Πέραν όμως αυτών των προφανών παραγόντων επιρροής, υπάρχει και η αυξανόμενη επικέντρωση του χρηματοοικονομικού τομέα πάνω στον κλάδο μας. Οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές περιλαμβάνουν πλέον και μία περιβαλλοντική σκιαγράφηση των εταιρειών, μέσα στα κριτήρια αξιολόγησης που χρησιμοποιούν. Μια και όλες οι μεγάλες χημικές εταιρείες εκδίδουν τακτικά περιβαλλοντικές εκθέσεις, η σύγκριση με κάποια κοινώς αποδεκτά πρότυπα έχει προφανώς ήδη αρχίσει και στον τομέα αυτόν. Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο: "είτε επεμβαίνετε διορθωτικά στο σύστημα σας ή θα αντιμετωπίσετε μακροπρόθεσμα προβλήματα ανταγωνισμού."

Η χημική βιομηχανία είναι πεπεισμένη, ότι η περιβαλλοντική διαδικασία εξυπηρετείται καλύτερα στο πλαίσιο των οικονομικών της αγοράς και με συλλογικές μαθησιακές διαδικασίες. Αυτό υπονοεί συνεπείς κανόνες και αντικειμενικούς στόχους με λύσεις εκλογικευμένες και αποδοτικές σε σχέση με το υπερερχόμενο κόστος καθώς και εναρμόνιση σε διεθνές επίπεδο. Περαιτέρω, είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι, ότι μία επιθετική τακτική ως προς την έρευνα και την καινοτομία συνιστά τον καλύτερο τρόπο για να υπάρξει πρόοδος στα περιβαλλοντικά θέματα. Για τη μεμονωμένη εταιρεία, η καινοτομία είναι το πιο αποτελεσματικό περιβαλλοντικό μέτρο και συγκεκριμένα σημαίνει:

- Συνεπή προσανατολισμό σε προϊόντα και τεχνολογίες που παρέχουν τα μεγαλύτερα εγγύγνα για το μέλλον
- Βελτίωση της απόδοσης των παραγωγικών διαδικασιών και της αξιοποίησης της ενέργειας
- Ελάττωση των αποβλήτων στην πηγή αντί στο τέλος της διαδικασίας
- Συνυπολογισμό των προβληματισμών, για την προστασία του περιβάλλοντος, στα προϊόντα και τις διαδικασίες παραγωγής από τη φάση του σχεδιασμού
- Στενή συνεργασία με προμηθευτές και πελάτες, με στόχο τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των αντίστοιχων δραστηριοτήτων μέσω ενός εκλογικευμένου οικονομικού, και περιβαλλοντικά αποδοτικού ανακαταμερισμού καθηκόντων

Η ανταπόκριση της χημικής βιομηχανίας στην περιβαλλοντική πρόκληση συνίσταται στην υιοθέτηση ενός παγκοσμίου εθελοντικού προγράμματος αποκαλούμενου "Υπεύθυνη Φροντίδα". Πρόκειται για μία πρωτοβουλία που σχεδιάστηκε για να συγκεράσει την ασφάλεια με το περιβάλλον στη διαχειριστική πρακτική, και ένα πρόγραμμα που αντιμετωπίζει τα προβλήματα, πέραν του επιπέδου μίας απλής συμμόρφωσης με κάποιους κανονισμούς. Σαράντα χώρες, μέσω των εταιρειών-μελών των αντιστοίχων συνδέσμων έχουν υιοθετήσει το πρόγραμμα. Οι

εταιρείες έχουν αναλάβει δέσμευση - μέσω των Διοικητικών τους Συμβολίων - σε όλους τους τομείς της ασφάλειας, της υγιεινής και της προστασίας του περιβάλλοντος, να επιδιώκουν τη συνεχή βελτίωση των επιδόσεών τους, να εκπαιδεύουν όλο τους το προσωπικό και να συνεργάζονται με τους πελάτες τους και τις τοπικές κοινότητες αναφορικά προς την χρήση και την λειτουργία των προϊόντων τους. Η πρωτοβουλία υλοποιείται συστηματικά μέσω έξι κωδίκων πρακτικής, με πλήρεις διαδικασίες τεκμηρίωσης. Οι κώδικες αυτοί καλύπτουν:

- την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινοτήτων και την ανταπόκρισή τους σε επείγουσες περιπτώσεις.
- τη διανομή και τη μεταφορά των προϊόντων
- την υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων
- την αποτροπή της ρύπανσης
- την ασφάλεια των διαδικασιών παραγωγής
- την ανάληψη ευθύνης για τα προϊόντα

Ο τελευταίος από τους κώδικες που αναφέρθηκαν (η ανάληψη ευθύνης για τα προϊόντα) απαιτεί από τις εταιρείες να αναλογιστούν τις πιθανές επιπτώσεις, ως προς την υγεία, την ασφάλεια και το περιβάλλον, νέων και υπαρχόντων προϊόντων και να προάγουν την σίφωνα ανάπτυξη, κατασκευή, μεταφορά, χρήση και απόρριψη των χημικών προϊόντων. Ο κώδικας αυτός εμπλέκει σχεδόν κάθε τομέα της επιχείρησης, από την Έρευνα και Ανάπτυξη, έως τη διαχείριση υλικών, τη μεταποίηση και το μάρκετινγκ. Προκειμένου να εφαρμοστεί ο κώδικας, έχει σημασία η ευθύνη και η αρμοδιότητα για τα προϊόντα να ανατίθεται στους εκάστοτε διαχειριστές κάθε κατηγορίας ομάδας προϊόντων.

Η εφαρμογή των κωδίκων "Υπεύθυνης Φροντίδας" συνιστά το κύριο σκέλος της προχωρημένης περιβαλλοντικής διαχειριστικής πρακτικής κάθε εταιρείας. Εκ πρώτης όψεως μοιάζει να είναι ένα περίπλοκο, χρονοβόρο και δαπανηρό πρόγραμμα. Πρέπει να παραδεχθούμε, ότι ένα τέτοιο σύστημα εμπεριέχει και το σχετικό κόστος της ανάληψης και διεξαγωγής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η υλοποίηση των κωδίκων διαχειριστικών πρακτικών συνεχίζει να αποτελεί πρωτεύον καθήκον. Η ηγεσία έχει την ευθύνη να εξασφαλίζει όχι μόνο μέσω των καταλλήλων δηλώσεων πολιτικής αλλά και με δράσεις συνεχούς παρακολούθησης, την επιβίωση και της εταιρείας μεμονωμένα, και του κλάδου στο σύνολό του, κάτι που μόνο χάρη στην σοβαρή δέσμευση έναντι αμφοτέρων, του πνεύματος και των λεπτομερειών της "Υπεύθυνης Φροντίδας" μπορεί να γίνει. Στην προσπάθεια να προστατεύσουμε το περιβάλλον, όχι μόνο δαπανούμε αξιόλογα ποσά χρημάτων (στην περίπτωση της εταιρείας μου με πωλήσεις ανερχόμενες σε 1,8 δις δολάρια ΗΠΑ και κέρδη 10% προ φόρων, έχουμε σε ετήσια βάση εγγραφές 50 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ για δαπάνες σχετικές με το περιβάλλον.) Το σημαντικότερο όμως είναι να εξασφαλίσουμε, μέσω μίας ευσυνείδητης "αντίληψης" το απαραίτητο καινοτόμο περιβαλλοντικό επιχειρηματικό κλίμα. Με το πνεύμα αυτό επίσης πρέπει να ανταποκρινόμαστε σε μία άλλη κατευθυντήρια αρχή της "Υπεύθυνης Φροντίδας" που προβλέπει την από κοινού χρήση της τεχνολογίας με άλλες εταιρείες και την παροχή αμοιβαίας βοήθειας. Η συνεργασία πραγματοποιείται σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα, σημαντικότερη όμως είναι η ανταλλαγή προσωπικού του τομέα περιβάλλοντος, διευθυντών εργοστασίων καθώς και του ειδικευμένου προσωπικού σε κάθε τομέα.

Θεωρώ, πως μία τακτική διαδικασία ελέγχου είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος για την παρακολούθηση της περιβαλλοντικής προόδου και για την εξασφάλιση του ότι ανταποκρινόμαστε στα δικά μας πρότυπα λειτουργίας. Οι έλεγχοι αυτοί περιλαμβάνουν τη συλλογή πληροφοριών, την ανάλυση δεδομένων, τη διατύπωση κρίσεων σε ό,τι αφορά την κατάσταση, και την έκθεση των αποτελεσμάτων στα ανώτατα κλιμάκια της διοίκησης. Προκειμένου να είναι επιτυχής, μία τέτοια προσέγγιση ελέγχου απαιτεί:

- την θετική και ανοιχτή στάση όλων των εμπλεκόμενων
- λεπτομερείς διαδικασίες συμπεριλαμβανομένης και της υλοποίησης των συστάσεων
- την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων

Πέραν της μεθόδου αυτής του εσωτερικού ελέγχου για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας της περιβαλλοντικής διαχείρισης μίας εταιρείας, πιστεύω πως οι εταιρείες πρέπει πλέον να προετοιμαστούν κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο για αναγκαστικούς ή εθελοντικούς ανεξάρτητους ελέγχους. Από τις τρέχουσες διαβουλεύσεις σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο είναι προφανές, ότι οι αυτοεκτιμήσεις δεν θα επαρκέσουν και πως, εντέλει, θα χρειαστεί κάποιου είδους πιστοποίηση από τρίτους, προκειμένου να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις απολογισμού έναντι του δημοσίου και της κοινής γνώμης. Ενωσιολογικά υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις για την πιστοποίηση των συστημάτων διαχείρισης. Το πρότυπο "ISO 14000", που προβλέπεται να δοθεί σύντομα στη δημοσιότητα, μπορεί να παράσχει μία πλατφόρμα ομοιομορφίας. Οι εταιρείες θα πρέπει να υποβάλλονται σε παρόμοιες διαδικασίες πιστοποίησης με αυτές που ίσχυαν για το πρότυπο ISO της σειράς 9000 για την εξασφάλιση ολικής ποιότητας. Τέτοιου είδους πιστοποίηση θα ήταν επίσης συμβατή με το "EMAS" (το Σχέδιο Οικο-Διαχείρισης και Ελέγχου) που αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Προσωπικά τάσσομαι υπέρ μίας τέτοιας εξέλιξης μια και θα αναγκάσει τις εταιρείες να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους. Μάλιστα θα είναι μεγάλη βελτίωση αν οι εταιρείες, που επιθυμούν να έχουν συναλλαγές στις διεθνείς αγορές, θα πρέπει επιτέλους να αποδεικνύουν, πως έχουν πιστοποιηθεί για τα συστήματα ασφαλείας και περιβαλλοντικής μέριμνας σύμφωνα με τα "πρότυπα ISO." Θα ήθελα να συνοψίσω ως ακολούθως:

- Η αποστολή της εταιρείας μας όπως την καταγράφουμε, που προσδίδει την ίδια έμφαση στους οικονομικούς και τους περιβαλλοντικούς στόχους, αντικατοπτρίζει τη φιλοσοφία μας.
- Οι εσωτερικοί κανονισμοί, διαδικασίες και εγχειρίδια προσδιορίζουν το πλαίσιο και τις δράσεις.
- Η ευθύνη υλοποίησης της περιβαλλοντικής πολιτικής και της διαδικασίας απολογισμού είναι αποκεντρωμένη και συνιστά καθήκον της κατά τόπον διοίκησης και των διευθυντών παραγωγής.

Τα ερευνητικά προγράμματα που σχετίζονται με το περιβάλλον πρέπει να είναι ορατά, καθώς συνιστούν προϋπόθεση για το μέλλον της εταιρείας.

- Η κατάρτιση, οι έλεγχοι, και οι αναφορές εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο εγρήγορσης και συνεισφέρουν στη συντέλεση θετικών αλλαγών.
- Τέλος, χωρίς τούτο να είναι λιγότερο σημαντικό, θέλω ξανά να επισημάνω πως η περιβαλλοντική διαχείριση δεν αποτελεί μία "αστυνομευτική" λειτουργία. Συνιστά ένα αναπόσπαστο σκέλος της συνολικής διαχειριστικής διαδικασίας.

Από την εμπειρία μου, ως διευθύνοντας σύμβουλο πολυεθνικής χημικής εταιρείας, είμαι πεπεισμένος, πως έχουμε ήδη μπει σε μία εποχή, που χαρακτηρίζεται από οικολογική σφραγισμένη. Τα προγράμματα στις διάφορες εταιρείες είναι ισχυροί παράγοντες αλλαγής. Η επιχειρηματική ηγεσία μπορεί και οφείλει να συνεισφέρει στην αναζήτηση νέας πολιτικής παρέχοντας εφαρμόσιμες λύσεις. Θα πρέπει να δεχθούμε το γεγονός, ότι η καινοτομία, που συνιστά τόσο ουσιαστικό παράγοντα για την επιτέλεση περιβαλλοντικής προόδου, απαιτεί υψηλού επιπέδου ενημέρωση και κατάρτιση, καθώς και ικανούς ιδιωτικούς πόρους, που μπορούν να χρηματοδοτηθούν μόνο από την υγιή κερδοφορία.

Ο Δρ. **Πέτρος Καλαντζής** γεννήθηκε στην Κέρκυρα και σήμερα ζει και εργάζεται στην Ελβετία. Σπούδασε οικονομικά στις ΗΠΑ και στο Πανεπιστήμιο της Βασιλείας, από όπου έλαβε το διδακτορικό του. Αφού εργάστηκε στο Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Οικονομίας του Πανεπιστημίου της Βασιλείας, προσελήφθη στην LONZA Ltd., μία Ελβετική πολυεθνική εταιρεία χημικών. Από το 1991 ήταν Αντιπρόεδρος και μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Alusuisse-Lonza Ltd., στη Ζυρίχη, μία πολυεθνική εταιρεία, που ασχολείται με το αλουμίνιο, τη συσκευασία και τα χημικά. Είναι Πρόεδρος του χημικού τμήματος (LONZA Group), μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Χημικών Βιομηχανιών της Ελβετίας και εκπρόσωπος της εταιρείας στο CEFIC.